

HORIZONTAL FACILITY ZA ZAPADNI BALKAN I TURSKU 2019-2022

VIŠE INFORMACIJA

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

[f jp.horizontal.facility](https://www.facebook.com/jp.horizontal.facility)

[@CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

KONTAKT

Tim za koordinaciju programa "Horizontal Facility"
Kancelarija Generalnog direktora za programe
Savjet Evrope
Avenue de l'Europe
F67075 Strasbourg Cedex
Francuska
E-mail: Horizontal.Facility@coe.int

Ovaj dokument je sačinjen uz pomoć finansijskih sredstava Zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope. Stavovi iznijeti u ovom dokumentu ni u kom slučaju ne odražavaju zvanično mišljenje Evropske unije ili Savjeta Evrope.

MONTENEGRIN

PREMS 173219

*PODRŠKA REFORMAMA
I STVARANJE USLOVA
ZA BITNE PROMJENE:
PREGLED REZULTATA KOJI SU
POSTIGNUTI U OKVIRU
ZAJEDNIČKOG PROGRAMA
EVROPSKE UNIJE I SAVJETA EVROPE*

Savjet Evrope je vodeća organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Savjeta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

www.europa.eu

Sprovođenje pravde

Borba protiv ekonomskog kriminala

Borba protiv diskriminacije
i zaštita prava ranjivih grupa

Sloboda izražavanja i sloboda medija

Mehanizam za koordinaciju ekspertiza

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope

**HORIZONTAL FACILITY
ZA ZAPADNI BALKAN I TURSKU
2016–2019.**

*PODRŠKA REFORMAMA
I STVARANJE USLOVA
ZA BITNE PROMJENE:
PREGLED REZULTATA KOJI SU
POSTIGNUTI U OKVIRU ZAJEDNIČKOG
PROGRAMA EVROPSKE UNIJE
I SAVJETA EVROPE*

Sadržaj

LISTA SKRAĆENICA I AKRONIMA	5
HORIZONTAL FACILITY: STRATEŠKI INSTRUMENT ZA PODRŠKU REFORMAMA NA ZAPADNOM BALKANU I U TURSKOJ	7
MEĐUSEKTORSKA PITANJA	9
Regionalna dimenzija	9
Uvođenje principa rodne ravnopravnosti	9
Organizacije civilnog društva	10
OBEZBJEĐIVANJE PRAVDE	11
Zaštita ljudskih prava pritvorenih i osuđenih lica	11
Ljudska prava i pravosuđe	14
Poboljšanje pristupa pravdi, nezavisnosti i odgovornosti pravosuđa	16
Jačanje kvaliteta i efikasnosti pravosudnih sistema	18
BORBA PROTIV KORUPCIJE, EKONOMSKOG KRIMINALA I ORGANIZOVANOG KRIMINALA	21
Borba protiv ekonomskog kriminala	22
Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju	24
PODSTICANJE BORBE PROTIV DISKRIMINACIJE I ZAŠTITA PRAVA UGROŽENIH GRUPA	27
Sprječavanje i suzbijanje diskriminacije u školama	27
Ljudska prava i diskriminacija	30
Jačanje zaštite nacionalnih manjina	31
Sprječavanje i suzbijanje trgovine ljudima	33
MEHANIZAM ZA KOORDINACIJU EKSPERTIZE	35

© 2019. Savjet Evrope. Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uslovima. Nijedan dio ove publikacije ne može se prevesti, reprodukovati, niti prenositi, u bilo kom obliku ili na bilo koji način, elektronskim putem (CD ROM, internet, itd.) ili mehanički, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji drugi način skladištenja ili sistemom za preuzimanje informacija, bez prethodne pisane dozvole Direkcije za komunikacije (F-67075 Strazbur Cedex ili publishing@coe.int).

Naslovna fotografija: Shutterstock.com

Fotografije: Shutterstock.com i fotografije napravljene u okviru programa Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku

avgust 2019. godine

Ovaj dokument je sačinjen uz pomoć finansijskih sredstava Zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope. Stavovi iznijeti u ovom dokumentu ni u kom slučaju ne odražavaju zvanično mišljenje Evropske unije ili Savjeta Evrope.

Lista skraćenica i akronima

CDC	Kompetencije za demokratsku kulturu
CEPEJ	Evropska komisija za efikasnost pravosuđa
Konvencija	Evropska konvencija o ljudskim pravima
CSO	Organizacija civilnog društva
ECM	Mehanizam za koordinaciju ekspertize
ECRI	Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije
EU	Evropska unija
Evropski sud	Evropski sud za ljudska prava
FCNM	Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina
GRECO	Grupa država protiv korupcije
Horizontal Facility	Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku
LGBTI	Lezbejke, gejevi, biseksualci/ke, transrodne i interseksualne osobe
NGO	Nevladina organizacija

Horizontal Facility: strateški instrument za podršku reformama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj

PROGRAM	Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku
BUDŽET	25.000.000 EUR
FINANSIRANJE	Evropska unija (80%) Savjet Evrope (20%)
TRAJANJE	maj 2016 – maj 2019.
GEOGRAFSKI OBUHVAT	Zapadni Balkan i Turska
SPROVEO	Savjet Evrope

■ Zajednički program Horizontal Facility, koji je ko-finansiran od strane Evropske unije i Savjeta Evrope, a koji je sprovodio Savjet Evrope, kreiran je kao inicijativa za saradnju u cilju pružanja pomoći korisnicama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj da ispune standarde Savjeta Evrope i, gdje je to relevantno, da izvrše usklađivanje sa pravnom tekovinom Evropske unije u okviru procesa proširenja.

■ Program Horizontal Facility slijedio je pristup koji je podrazumijevao dvije komponente:

- ▶ Stručnu saradnju u obliku savjeta, razvoja kapaciteta i druge tehničke podrške prilagođenu potrebama svake zemlje korisnice u cilju postizanja bolje usklađenosti sa evropskim standardima.
- ▶ Pružanje savjeta i ekspertize po zahtjevima kojima se traži analiza propisa i slična pomoć kroz Mehanizam za koordinaciju ekspertize (ECM).

■ Od početka realizacije programa Horizontal Facility sprovedeno je ukupno 36 projekata.

■ Horizontal Facility je realizovan tokom tri godine (maj 2016 – maj 2019), a obuhvatio je tri tematske oblasti:

- ▶ obezbjeđivanje pravde;

Regionalna završna konferencija programa Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku (2016-2019), Tirana, april 2019. godine

- ▶ borba protiv korupcije, ekonomskog kriminala i organizovanog kriminala;
- ▶ borba protiv diskriminacije i zaštita prava ugroženih grupa.

■ Korisnice programa Horizontal Facility u ovom periodu bile su Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo*, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija.¹

■ Horizontal Facility se oslanja na preporuke [monitoring tijela Savjeta Evrope](#) a koje se odnose na poboljšanje propisa i politika korisnica od kojih se zahtijeva da poštuju međunarodne ugovore i druge standarde te organizacije. Projekti koji se sprovode u okviru programa Horizontal Facility imaju za cilj da dopru do građana i šire javnosti i kao takvi predstavljaju vrijedan doprinos sprovođenju Strategije Evropske komisije za [“Kredibilnu perspektivu proširenja i unaprijeđen angažman EU sa Zapadnim Balkanom”](#), naročito u oblastima unaprijeđene zajedničke saradnje i prilikom rješavanja specifičnih izazova sa kojima se suočava Zapadni Balkan.

■ Na kraju prve faze programa Horizontal Facility, u Tirani je 3. aprila 2019. godine održana Regionalna završna konferencija koja je okupila sve zainteresovane strane da bi razmijenile mišljenja o rezultatima Programa. Učesnici su analizirali naučene lekcije, mogućnosti za buduću saradnju i načine na koje se ta saradnja može unaprijediti. Ovom prilikom, Evropska unija i Savjet Evrope potvrdili su da će druga faza programa Horizontal Facility trajati od 2019. do 2022. godine i da će se nadovezati na prvu fazu i obezbijediti održivost njenih rezultata.

■ Ova brošura zasniva se na rezultatima sprovođenja prve faze programa Horizontal Facility, kao i na rezultatima o kojima je razgovarano na Regionalnoj završnoj konferenciji.

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa, i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

1. Učešće Turske bilo je ograničeno na odabrane regionalne aktivnosti.

Međusektorska pitanja

Regionalna dimenzija

■ Tokom sprovođenja programa Horizontal Facility, intervencije prilagođene potrebama korisnica čiji je cilj bio da im se pomogne da postignu usklađenost sa evropskim standardima postepeno su dopunjavane kroz snažniji regionalni fokus. Ovakav pristup zasnivao se na zahtjevima institucija korisnica koje su to prepoznale kao dodatnu vrijednost programa.

■ Kako je implementacija napredovala, uvedene su posebne aktivnosti kojima su unaprijeđene regionalne mreže i koje su omogućile akterima da uče iz iskustava drugih koji se suočavaju sa sličnim izazovima. Regionalne inicijative naročito su bile usmjerene na oblasti kao što su primjena Evropske konvencije o ljudskim pravima (Konvencija), zatvori, ekonomski kriminal, obrazovanje i borba protiv diskriminacije.

■ Ojačan regionalni pristup u prvoj fazi programa Horizontal Facility pripremio je put za širu regionalnu dimenziju u okviru druge faze tog programa.

Uvođenje principa rodne ravnopravnosti

■ Uvođenje principa rodne ravnopravnosti (*gender mainstreaming*) je sastavni dio implementacije programa Horizontal Facility. Sve aktivnosti su sprovedene sa pristupom poštovanja ljudskih prava, uključujući i principe rodne ravnopravnosti - u skladu sa [Strategijom rodne ravnopravnosti](#) Savjeta Evrope – uzeti u obzir posebna prava i potrebe žena i muškaraca. [Priručnik Savjeta Evrope za integraciju rodne perspektive u projekte saradnje](#) pružio je znanje, smjernice i alate za integrisanje rodne perspektive u svim fazama životnog ciklusa projekta.

■ Tokom implementacije programa Horizontal Facility u oblastima kao što su pravosuđe i kazneno-popravni sistem, naročita pažnja posvećena je razvoju mjera čiji su cilj žene, u pogledu njihovog pristupa pravdi i pravnoj pomoći, zdravstvenoj zaštiti u zatvorima i programima resocijalizacije.

■ Prikupljeni su podaci razdvojeni po polu, uključujući i podatke o kaznenoj politici u vezi sa rodno zasnovanim nasiljem, što je rezultiralo ne samo povećanjem svijesti o rodno osjetljivoj pravdi, već i osmišljavanjem mjera za povećanje zastupljenosti žena u pravosuđu. Kako bi se riješile eventualne rodne neravnopravnosti, obavljena je dubinska rodna analiza u okviru jednog

projekta o pritvorenim i osuđenim licima i njeni rezultati će poslužiti za dalje integrisanje rodne perspektive u ovoj oblasti u okviru druge faze programa Horizontal Facility, kao i da podstaknu iskazivanje interesovanja da se slične aktivnosti preduzmu u okviru drugih projekata u svim oblastima intervencije programa Horizontal Facility.

Organizacije civilnog društva

Organizacije civilnog društva (OCD) su u svim korisnicama uključene kao ključni preduslov za postizanje dugoročnog uticaja na razvoj demokratskog upravljanja i održivosti reformi.

Saradnja sa organizacijama civilnog društva obezbijeđena je u skladu sa Smjericama Savjeta Evrope o učešću organizacija civilnog društva u aktivnostima saradnje Savjeta Evrope, kao i u skladu sa Smjericama Evropske komisije za podršku EU civilnom društvu u zemljama proširenja.

OCD su bile uključene u uspostavljanje programa rehabilitacije zatvorenika, oblikovanje pravosudnih reformi, praćenje troškova u izbornim kampanjama i poboljšanje izvještavanja o sukobu interesa. OCD su takođe imale važnu ulogu, između ostalog i kroz program Horizontal Facility, u jačanju zaštite ljudskih prava, borbi protiv trgovine ljudima i diskriminacije definisanjem postojećih izazova i predlaganjem rješenja organima vlasti.

Tema I: Obezbjeđivanje pravde

Budžet: 12.34 miliona EUR

Obim: 17 projekata

Projekti iz ove tematske oblasti bili su usmjereni na zatvore i policiju (što je obuhvatilo ljudska prava u policijskim aktivnostima, zdravstvenu zaštitu u zatvorima, i zaštitu od mučenja i zlostavljanja), standarde ljudskih prava u pravosuđu (sa fokusom na jačanje primjene prakse Evropskog suda za ljudska prava (Evropskog suda), pristup pravdi, nezavisnost i odgovornost pravosuđa (sa fokusom na jačanje nezavisnosti, odgovornosti i profesionalizma u pravosudnom sistemu).

Zaštita ljudskih prava pritvorenih i osuđenih lica

Korisnicima je pružena podrška i da dodatno usklade svoje politike, institucije i prakse sa preporukama Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.

Postignuti rezultati

- ▶ unaprijeđene zaštitne mjere i prakse koje se bave zlostavljanjem u zatvoru i policijskom pritvoru;
- ▶ poboljšano pružanje zdravstvene zaštite u zatvorima i specijalizovanim ustanovama;
- ▶ unaprijeđena rehabilitacija i socijalna reintegracija zatvorenika;
- ▶ veći naglasak na ranjive grupe i žene u zatvorima i specijalizovanim ustanovama;
- ▶ poboljšano liječenje pacijenata u psihijatrijskim ustanovama;
- ▶ dalja profesionalizacija i razvoj kapaciteta zatvorskih i policijskih službenika, između ostalog i radi rješavanja radikalizacije u zatvorima.

“Razmjena najboljih evropskih praksi u oblasti poštovanja ljudskih prava omogućuje veću uspješnost policije i pomaže nam da uspješno rješavamo slične probleme i ubuduće i da ojačamo partnerstvo sa građanima.”

Hysni Shala, kapetan u Kosovskoj policiji

Najvažnija dostignuća

- ▶ staranje o zatvorenicima sa problemima sa mentalnim zdravljem unaprijedilo je obučeno zdravstveno osoblje, zahvaljujući Priručniku o mentalnom zdravlju i Strategiji za sprječavanje samoubistava (Albanija);
- ▶ upravljanje zatvorima i postupanje prema ugroženim zatvorenicima, naročito maloljetnicima i ženama, unaprijedilo je obučeno specijalističko osoblje na osnovu novoizrađenih programa inicijalne i kontinuirane obuke, uključujući i obuke o liderstvu i rukovođenju, kao i za osoblje koje radi sa maloljetnicima i ženama zatvorenica (Albanija);
- ▶ socijalnu reintegraciju zatvorenika i njihov povratak životu uzornih građana koji poštuju zakon unaprijedilo je obučeno osoblje, sposobno da individualno planira izvršenje kazne (Albanija);
- ▶ povećani kapaciteti za održivu obuku zatvorskog, policijskog i zdravstvenog osoblja za rad sa licima lišenim slobode. Poboljšan je nivo zdravstvene zaštite u zatvoru, a naročito za liječenje počilaca krivičnih djela koji imaju psihijatrijske bolesti (Bosna i Hercegovina);
- ▶ oko 450 zatvorskih i policijskih službenika/ca prilagodili su svoje radne metode evropskim standardima koji se odnose na rehabilitaciju zatvorenika, a ne na njihovo kažnjavanje (Bosna i Hercegovina);

- ▶ skoro 90% medicinskog i nemedicinskog osoblja proširilo je svoje znanje o pružanju zaštite forenzičkim pacijentima. To je imalo za rezultat usvajanje koncepta individualnog plana liječenja i poboljšanje svakodnevnih praksi kao što su pretresi i obrada pritužbi (Bosna i Hercegovina);
- ▶ izrađena je prva Strategija za sprječavanje samoubistava da bi se zatvorenici zaštitili od samopovređivanja, samoubistva i zlostavljanja. 50% od ukupnog broja medicinskog zatvorskog osoblja obučeno je u oblasti zatvorske etike, kao i za pružanje zaštite mentalnog zdravlja (Kosovo);
- ▶ revidirana Administrativna uputstva i Standardni operativni postupci pružaju bolji okvir za policijsko postupanje prilikom kojeg se poštuju ljudska prava, imajući u vidu standarde Savjeta Evrope (Kosovo);
- ▶ programi rehabilitacije su sprovedeni sa fokusom na najugroženije pripadnike zatvorske populacije (žene, manjinske grupe i zavisnike od droga). Ciljne grupe osuđenika su završile stručno osposobljavanje dok su bile na odsluženju kazne zbog čega su imali više mogućnosti da nađu zaposlenje na lokalnom tržištu rada (Crne Gore);
- ▶ koncept „dinamičke sigurnosti”² uveden je radi podsticanja bolje komunikacije i interakcije zatvorskog osoblja sa zatvorenicima koje se zasnivaju na visokim profesionalnim etičkim standardima i poštovanju ljudskih prava (Sjeverna Makedonija);
- ▶ da bi se poboljšalo postupanje prema određenim grupama, razvijeni su moduli postupanja sa ženama učiniocima krivičnih djela, zatvorenicima osuđenim na kaznu doživotnog zatvora i kaznu dugotrajnog zatvora, učiniocima nasilnih krivičnih djela i seksualnim prestupnicima i uspješno su sprovedeni kao pilot projekti u odabranim zatvorima (Sjeverna Makedonija);
- ▶ zaštita ljudskih prava u policijskim aktivnostima bila je ojačana izgradnjom kapaciteta za obuku policije za različite teme u vezi sa policijskom etikom, sprječavanjem zlostavljanja i upravljanjem policijom. Novoosnovani mehanizam spoljnog nadzora (EOM) danas pruža potrebna sredstva da se ispituju navodi o kršenju ljudskih prava koji proizlaze iz akcija koje sprovode službenici Ministarstva unutrašnjih poslova sa policijskim ovlašćenjima i zatvorska policija (Sjeverna Makedonija);
- ▶ razvijena su dva nova biheviorna programa za učinioce krivičnih djela koji olakšavaju integraciju zatvorenika u društvo nakon puštanja na slobodu i uspješno su testirani u pilot-zatvorima (Srbija);

2. Dinamička sigurnost naglašava potrebu da zatvorsko osoblje komunicira sa zatvorenicima, da ima redovan kontakt sa zatvorenicima, da uspostavi profesionalne odnose i da se uključuje u svakodnevni život zatvorenika.

- ▶ razvijeni su planovi individualnog liječenja i alati za procjenu rizika u liječenju pacijenata sa psihijatrijskim problemima kako bi se omogućilo bolje postupanje prema licima sa mentalnim problemima (Srbija);
- ▶ Ministarstvo zdravlja je pripremila novu Strategiju zaštite mentalnog zdravlja i pri tom utvrdilo prioritete za dalje djelovanje na planu poboljšanja zaštite mentalnog zdravlja (Srbija).

“Priručnik za obuku zatvorskih službenika o osnovnim kompetencijama sa operativnim postupcima, kao i Priručnik o upravljanju zatvorenima i unaprijeđenju ljudskih prava u zatvorenom okruženju, pomažu nam da se suočimo sa izazovima i preduzmemo potrebne mjere u svom svakodnevnom radu, jačajući povjerenje i dobre odnose između zatvorskog osoblja i osuđenika.”

Muamer Mehić, službenik za postupanje prema zatvorenima u Zatvoru Zenica (Bosna i Hercegovina)

Ljudska prava i pravosuđe

Projekti sprovedeni u ovoj oblasti bili su usmjereni na pružanje pomoći korisnicima da dodatno usklade svoje politike, institucije i prakse sa Konvencijom, sudskom praksom Evropskog suda i mišljenjima Evropske komisije za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija).

“Ovaj projekat je jedan od najuspješnijih u smislu uticaja i promjena koji su proistekli iz njegove implementacije.”

Artur Metani, generalni državni pravobranilac Albanije

Postignuti rezultati:

- ▶ bolje usklađivanje propisa i prakse sa Konvencijom;
- ▶ poboljšana djelotvornost domaćih pravnih lijekova za sprječavanje kršenja Konvencije;
- ▶ ojačani domaći kapaciteti za sprovođenje Konvencije na domaćem nivou;
- ▶ ojačan kapacitet pravnih fakulteta i studenata u pogledu primjene ljudskih prava.

Trening o borbi protiv zlostavljanja kroz implementaciju Istanbulskog protokola, Budva, jun 2018. godine

“Kvalitet sudskih odluka je poboljšan i u obrazloženjima i u primjeni sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava.”

Dragoljub Drašković, predsjednik Ustavnog suda Crne Gore

Najvažnija dostignuća

- ▶ predmet *Manushaqe Puto i drugi*³ je zaključen. Preduzete su potrebne mjere da se ponudi naknada za imovinu i izvrše domaće sudske odluke kojima se priznaje pravo na naknadu (Albanija);
- ▶ izmijenjen je Zakon o državnim pravobraniocima, čime je ojačan domaći kapacitet za efikasno izvršavanje presuda Evropskog suda (Albanija);
- ▶ 800 sudija, tužilaca i advokata je steklo znanje o sudskoj praksi Evropskog suda. 60% tužilaca i savjetnika je obučeno za istraživanje slučajeva zlostavljanja, a 40% svih registrovanih advokata je prošlo obuku o primjeni Konvencije (Crna Gora);
- ▶ dimenzija ljudskih prava ojačana je u visokom obrazovanju na način što je izmijenjen nastavni plan i program pravnog fakulteta i dodat sadržaj koji se odnosi na ljudska prava (Crna Gora);
- ▶ 400 pripadnika pravne profesije završilo je obuku po programima o ljudskim pravima, čime je poboljšano njihovo znanje o tome kako da brane imovinska prava, da štite žene žrtve porodičnog nasilja i o pravu na

3. Kroz program Horizontal Facility, saradnja između državnog pravobranioca Albanije i Odjeljenja Savjeta Evrope za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava doprinijela je da Komitet ministara Savjeta Evrope, u septembru 2018. godine, donese odluku da se pomno nadgledaju opšte mjere u vodećem predmetu *Manushaqe Puto i drugi*, kojim je Komitet ministara prepoznao postojeći mehanizam kompenzacije u Albaniji kao operativan i djelotvoran.

sudjenje u razumnom roku, u skladu sa evropskim standardima. Izrađen je vodič za djelotvorno korišćenje pravnih lijekova kako bi se pomoglo u primjeni presuda Evropskog suda (Srbija);

- ▶ 230 pravnih stručnjaka obučeno je za primjenu standarda Konvencije i uspostavljena je interna grupa trenera koja će sprovoditi uzajamne obuke (*peer training*) i prenositi znanje sudijama i tužiocima o tumačenju sudske prakse Evropskog suda (Sjeverna Makedonija);
- ▶ predmet *Selmani i drugi*⁴ zaključio je Komitet ministara Savjeta Evrope, što je imalo za rezultat konkretnu promjenu prakse Ustavnog suda u pogledu usmenih rasprava da bi se izbjegle slične povrede (Sjeverna Makedonija).

Poboljšanje pristupa pravdi, nezavisnosti i odgovornosti pravosuđa

Projekti iz ove oblasti doprinijeli su naporima korisnika na jačanju nezavisnosti, odgovornosti i profesionalizma u pravosudnom sistemu u skladu sa [Akcionim planom Savjeta Evrope za period 2016-2021. za jačanje nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa](#), i jurisprudencijom Evropskog suda, kao i da se olakša sprovođenje preporuka Grupe država protiv korupcije (GRECO) i Venecijanske komisije.

Postignuti rezultati

- ▶ ojačani kapaciteti sudskih i tužilačkih savjeta za bavljenje etičkim pitanjima;
- ▶ unaprijeđeni kapaciteti pružalaca besplatne pravne pomoći, uključujući službenike Ministarstva pravde, nevladinih organizacija (NVO) da profesionalno postupaju po zahtjevima za besplatnu pravnu pomoć, kako bi se poboljšao pristup pravdi;
- ▶ ojačane garancije nezavisnih i nepristrasnih sudova razvijanjem alata za zaštitu sudija i tužilaca od neprimjerenog pritiska i za unaprijeđenje profesionalne kulture nepristrasnosti.

4. Podrška u okviru programa Horizontal Facility olakšala je zaključivanje predmeta *Selmani i drugi*, gdje je Ustavni sud odlučio da promijeni praksu i tumačenje sopstvenog poslovnika u pogledu održavanja usmenih rasprava kako bi se spriječilo kršenje Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Regionalna zimska akademija ljudskih prava za studente pravnih fakulteta, Šabac, mart 2019. godine

“Znanja koja su tužioci stekli kroz ove aktivnosti su važna, a obuka prilagođena potrebama svih, značajno je ojačala naše kapacitete.”

Gordana Janicijević, zamjenica Republičkog javnog tužioca u Srbiji

Najvažnija dostignuća

- ▶ povećana je nezavisnost i odgovornost sudstva kroz stručnu evaluaciju sudija (ocijenjeno je 41 sudija a 13 sudija je unaprijeđeno) u okviru novog transparentnog sistema (Crna Gora);
- ▶ usvajanje Etičkog kodeksa državnih tužilaca pratilo je usvajanje novih metoda rada etičkih komisija Sudskog i Tužilačkog savjeta (Crna Gora);
- ▶ izrađeni su sveobuhvatan program obuke i materijali za obuku koji obuhvataju znanje i vještine potrebne za rad sa podnosiocima zahtjeva za pružanje besplatne pravne pomoći, uključujući module o rodnoj osviještenosti i specifičnim potrebama ranjivih grupa (Sjeverna Makedonija);
- ▶ prva stručna obuka organizovana je za 51 predstavnika Ministarstva pravde, uključujući skoro 100% službenika koji rade u područnim kancelarijama, kao i predstavnike registrovanih NVO i Advokatske komore (Sjeverna Makedonija);
- ▶ nakon preporuke GRECO-a, 100 sudija i 200 tužilaca obučeno je da identifikuju, prijave i bolje se suprotstave neprimjerenom pritisku u nastojanju da se poveća povjerenje javnosti u pravosudni sistem (Srbija);
- ▶ organizovan je poseban modul o ženama sudijama i tužiteljicama žrtvama neprimjerenog pritiska kako bi se skrenula pažnja na teme rodne ravnopravnosti i uznemiravanja u tužilaštvima, kao i u kontekstu istraga (Srbija).

Jačanje kvaliteta i efikasnosti pravosudnih sistema

Projekti sprovedeni u ovoj oblasti doprinijeli su sprovođenju ključnih aspekata pravosudne reforme pomoću alata i metodologije Evropske komisije za efikasnost pravosuđa (CEPEJ) na institucionalnom nivou i na nivou sudova.

Postignuti rezultati:

- ▶ napredak u uspostavljanju dosljedne metodologije unutar pravosudnih organau cilju prikupljanja statističkih podataka koji se odnose na pravosuđe uz primjenu standarda CEPEJ-a u sudovima i sudskim savjetima;
- ▶ povećano znanje o funkcionisanju pravosudnih sistema sa boljim statističkim podacima u cilju kreiranja dobrih politika;
- ▶ unaprijeđene mjere za poboljšanje sistema upravljanja predmetima i opšta upotreba informacionih tehnologija u radu pravosuđa (*Cyberjustice*);
- ▶ unaprijeđene mjere koje pravosudne institucije koriste za sprovođenje reformi (pravosudna mapa, šira upotreba informacionih tehnologija itd.) i za povećanje zadovoljstva korisnika usluga sudova.

“Projekat KoSEJ pružio je do sada najtačnije podatke u pogledu pravosuđa, pa je stoga uloga ovog projekta od presudne važnosti za budući rad Ministarstva.”

Tea Blakaj, predstavnica Ministarstva pravde (Kosovo)

Najvažnija dostignuća:

- ▶ korisnici i partneri, uključujući civilno društvo, razumiju i koriste indikatore CEPEJ-a i metodologiju za prikupljanje i analizu pouzdanih i konkretnih statističkih podataka za identifikovanje problema i utvrđivanje dugoročnih rješenja (Albanija, Kosovo);
- ▶ dubinska analiza funkcionisanja pravosudnog sistema zasnovana na najnovijim i pouzdanim statističkim podacima identifikovala je nedostatke i rezultirala preporukama koje su korišćene kao čvrsta osnova za reforme sektora pravosuđa (Kosovo);
- ▶ razmijenjene su odgovarajuće evropske prakse da bi se podržao razvoj sistema upravljanja predmetima (Albanija, Kosovo);

Predstavljanje drugog CEPEJ izvještaja o pravosudnom sistemu na Kosovu, Priština, mart 2019. godine

- ▶ predsjednici i službenici sudova obučeni su da konkretnije razumiju svoju ulogu upravljanja u sudu (Albanija, Kosovo);
- ▶ bolji kapaciteti sudova da koriste alate potrebne za poboljšanje kvaliteta usluga koje se pružaju u sudovima, naročito ankete (Albanija);
- ▶ poboljšani kapaciteti medija i pravosuđa za komunikaciju i povećanje povjerenja javnosti (Albanija).

“Izveštaji o novom sistemu evaluacije za sudije i tužioce pomažu mi u svakodnevnom radu, da utvrdim indikatore za ocjenu rada i da na osnovu njih ocijenim rad sudija.”

Brikena Ukperaj, članica Visokog sudskog savjeta u Albaniji

Trening o istražnom suđenju o pranju novca, Drač, februar 2019. godine

Tema II

Borba protiv korupcije, ekonomskog kriminala i organizovanog kriminala

Budžet: 4.01 miliona EUR

Obim: 6 projekata

— Program Horizontal Facility u tri korisnice (Albanija, Crna Gora i Sjeverna Makedonija) imao je za cilj borbu protiv korupcije, pranja novca i finansiranja terorizma, što je uključivalo, naročito, mjere koje su se odnosile na transparentnost finansiranja političkih partija, sisteme prijavljivanja imovine, nacionalne procjene rizika i razvoj kapaciteta finansijskih obavještajnih službi.

— Pored toga, u tri korisnice (Kosovo, Crna Gora i Sjeverna Makedonija) sprovedeni su posebni i projekti kako bi se organima pružila podrška u uspostavljanju okvira za integritet u sistemu visokog obrazovanja i kako bi se spriječila korupcija u obrazovanju.

“U programu Horizontal Facility se zapravo radi o ljudima – pravda znači da građani mogu da budu sigurni da će ih njihov pravni sistem efikasno zaštititi od nepravde i zloupotrebe. Odsustvo korupcije i privrednog kriminala znači da će građanima biti na raspolaganju više resursa za osnovne usluge.”

Izjava Liselotte Isaksson, načelnice sektora, Generalni direktorat za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR), Evropska komisija, u svojim zaključcima na Regionalnoj završnoj konferenciji.

Borba protiv ekonomskog kriminala

Projektima u ovoj oblasti je organima vlasti pružena podrška u sprovođenju mjera za sprečavanje i istragu korupcije i pranja novca rješavanjem nedostataka koji su prepoznati u ocjenama koje su vršili Komitet eksperata za ocjenu mjera protiv pranja novca i finansiranja terorizma i GRECO.

Postignuti rezultati

- ▶ ojačani zakonodavni okviri za prijavljivanje imovine, finansiranje političkih partija i sprečavanje pranja novca;
- ▶ poboljšani okviri za integritet za pravosuđe, policiju i poslanike kroz izradu etičkih smjernica i Kodeksa ponašanja/Smjernica za poslanike;
- ▶ preduzeti su koraci u cilju jačanja sistema oduzimanja imovinske koristi i upravljanja imovinom;

Uspostavljanje elektronskog sistema za prijavljivanje imovine u Albaniji, Tirana, april 2019. godine

- ▶ ojačani kapaciteti javnih uprava i agencija za sprečavanje korupcije da sprječavaju i suzbijaju korupciju;
- ▶ postavljena je osnova za efikasnije mjere za borbu protiv pranja prihoda stečenog kriminalom i finansiranja terorističkih aktivnosti od strane domaćih finansijskih obavještajnih organa;
- ▶ ojačani kapaciteti organa vlasti za borbu protiv pranja novca i suzbijanje finansiranja terorizma.

“U okviru programa Horizontal Facility i uz pomoć Savjeta Evrope, razvili smo Registar stvarnog vlasništva koji će nam zaista pomoći u procjeni rizika, provjeri podataka o vlasništvu i u korisnoj razmjeni sa susjednim zainteresovanim stranama kako bismo ostvarili naše zajedničke ciljeve.”

Blažo Trendafilov, načelnik Finansijske obavještajne službe (Sjeverna Makedonija)

Najvažnija dostignuća

- ▶ izmijenjeni su Zakon o finansiranju političkih partija i Krivični zakonik imajući u vidu preporuke Savjeta Evrope, dok je premijer doneo ukaz kojom je političkim partijama zabranjeno da u izbornim kampanjama koriste državne resurse za stranačke svrhe (Albanija);
- ▶ kapaciteti organa za sprovođenje zakona za borbu protiv pranja novca i korupcije ojačani su kroz praktične smjernice, radionice i obuku o praćenju i oduzimanju imovinske koristi (Albanija);
- ▶ u skladu sa savjetima koji su dati u okviru Projekta za borbu protiv ekonomskog kriminala, u okviru Centralne izborne komisije uspostavljena je posebna jedinica za nadgledanje kako bi se ojačali njeni kapaciteti za nadgledanje finansiranja izbornih kampanja (Albanija);
- ▶ ostvaren je napredak u sprečavanju sukoba interesa i u obezbjeđivanju da Skupština, pravosuđe i policija, primjenjuju etičke standarde. Etičke smjernice su usvojene za tri ciljne grupe (Crna Gora);
- ▶ potpisan je memorandum o razumijevanju između Agencije za sprečavanje korupcije i Državne revizorske institucije i imao je za rezultat jačanje međuinstitucionalne saradnje, naročito u pogledu kontrole finansiranja političkih subjekata i izbornih kampanja (Crna Gora);

- ▶ sudije i policijski službenici stekli su specijalizovana znanja i vještine kroz posebnu obuku o sprovođenju zaštite “zviždača” u građanskim i krivičnim postupcima (Crna Gora);
- ▶ u okviru novog pristupa borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma pripremljeni su strategija i akcioni plan za borbu protiv pranja novca u okviru kojih su uzeti u obzir međunarodni standardi i dobre prakse (Sjeverna Makedonija);
- ▶ napredak je ostvaren u uspostavljanju Registra stvarnog vlasništva sa ciljem da se evidentiraju zakonski vlasnici kako bi se znalo ko kontroliše imovinu odnosno u čijem je vlasništvu. Paralelno sa tim, odgovarajućim zainteresovanim stranama stavljene su na raspolaganje smjernice za privatni sektor kako bi se povećala transparentnost i olakšao pristup informacijama (Sjeverna Makedonija);
- ▶ s regionalnim aktivnostima dopunjeni su napori u zemljama korisnicama na jačanju zajedničkog razumijevanja standarda i uporednih praksi radi identifikovanja rizika od finansiranja terorizma i uspostavljanja efikasnog nadzora među neprofitnim organizacijama. Ovo je pomoglo da se dobre prakse prenesu iz jedne korisnice u drugu. Sve korisnice, uključujući i Tursku, učestvovala su u regionalnim aktivnostima.

Seminar “Integritet u visokom obrazovanju - izazov za univerzitetske administracije”, Budva, decembar 2018. godine

“Kao predstavnik organizacije civilnog društva mogu da kažem da smo ovim projektom pokazali da institucije i sistem mogu da udruže snage i da efikasno sarađuju.”

Zoran Vujičić, predstavnik NVO Građanska alijansa (Crna Gora)

Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju

Projekti iz ove oblasti pružili su pomoć nacionalnim i regionalnim naporima na izradi i/ili jačanju antikorupcijskih politika i okvira za integritet u visokom obrazovanju, u skladu sa preporukom [Komiteta ministara Savjeta Evrope o obezbeđivanju kvaliteta obrazovanja](#) i bazom znanja Panevropske platforme Savjeta Evrope o etici, transparentnosti i integritetu u obrazovanju (ETINED).

Postignuti rezultati

- ▶ unaprijeđeni okviri za integritet u cilju sprečavanja korupcije u visokom obrazovanju;
- ▶ izrađen inovativan zakonodavni okvir za zaštitu akademskog integriteta;
- ▶ povećana svijest o koristima od standarda integriteta i etike među glavnim zainteresovanim stranama u obrazovanju, uključujući studente, akademsko osoblje i administrativnu upravu.

Najvažnija dostignuća

- ▶ izrađeni su modeli etičkih kodeksa za studente, akademsko osoblje i upravu univerziteta i dostavljeni su Ministarstvu prosvjete, nauke i tehnologije. Te modele odobrili su javni univerziteti (Kosovo);
- ▶ na univerzitetima su organizovane konferencije i javne rasprave, praćene digitalnim materijalom i promotivnim materijalima na Internetu i praktičnim kursovima za studente (Kosovo, Crna Gora, Srbija);
- ▶ pripremljen je Zakon o akademskom integritetu koji se bavi različitim oblicima akademskog nedoličnog ponašanja, uključujući plagijarizam i neetičko ponašanje, i kojim su uvedeni minimalni standardi za zaštitu akademskog integriteta u visokoškolskim ustanovama. Zakon je donijet u martu 2019. godine (Crna Gora);
- ▶ izrađen je paket sa dodatnim materijalima o integritetu, etici i transparentnosti za visokoškolske ustanove kao poseban kurs za studente osnovnih i postdiplomskih studija (Srbija);
- ▶ online kursevi o akademskom integritetu (obavezni za studente prve godine) i za studente i nastavno osoblje na Univerzitetu Crne Gore.

Obilježavanje Dana borbe protiv vršnjačkog nasilja u školama, Tirana, novembar 2018. godine

Tema III

Podsticanje borbe protiv diskriminacije i zaštita prava ugroženih grupa

Budžet: 5.53 miliona EUR

Obim: 13 pojedinačnih projekata

— Pružena je podrška u cilju suzbijanja rasizma, zlostavljanja, segregacije i ekstremizma u obrazovnom sistemu, da se podrži rad institucija ombudsmana, za borbu protiv trgovine ljudima (sa fokusom na pomoć žrtvama trgovine ljudima) i za suzbijanje različitih oblika diskriminacija kao što je diskriminacija nacionalnih manjina, kao i diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta.

Sprječavanje i suzbijanje diskriminacije u školama

— Kroz projekte iz ove oblasti pružena je pomoć institucijama, naročito u sprovođenju preporuka Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI), Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina (u daljem tekstu: FCNM) i komesara za ljudska prava.

Postignuti rezultati:

- ▶ dat je doprinos obrazovnoj politici zasnovanoj na činjenicama koja je u skladu sa načelima nediskriminacije i ravnopravnosti;
- ▶ u pilot-školama su utvrđene posebne antidiskriminatorne mjere, uključujući strategije i odgovore na vršnjačko nasilje (*bullying*), a zatim su uvedene i na nacionalnom nivou;
- ▶ ojačani kapaciteti pilot-škola da podstiču demokratsku kulturu u školama u skladu sa načelima nediskriminacije i ravnopravnosti;
- ▶ u pilot-školama uveden je Okvir kompetencija Savjeta Evrope za demokratsku kulturu (CDC).

“Klima između učenika i nastavnika se promijenila, postala je više prijateljska i više njeguje saradnju. Roditelji i zajednica postali su aktivniji u školskom životu. To sve pomaže učenicima da se uključe u aktivnosti (koje se sprovode protiv nasilja). Naš stav o ovoj pojavi se promijenio.”

socijalni radnik u Albaniji

Najvažnija dostignuća

- ▶ preporuke o vršnjačkom nasilju u školama integrisane su u novi Zakon o pravima i zaštiti djeteta kao i u „Nacionalnoj agendi za prava djeteta 2017-2020“, a 21. novembar je proglašen za Nacionalni dan borbe protiv vršnjačkog nasilja u školi. Ovim aktivnostima obuhvaćeno je preko 14.000 građana i mladih (Albanija);
- ▶ program obuke nastavnika za smanjenje vršnjačkog nasilja akreditovala je Komisija za akreditaciju modula i programa obuke za period 2017-2021. nakon što je sproveden kao pilot projekat među 210 nastavnika iz 21 pilot škole (Albanija);
- ▶ ove pilot-prakse protiv vršnjačkog nasilja biće uvedene u sve škole nakon donošenja Zajedničkog uputstva Ministarstva prosvjete i Ministarstva finansija i privrede za školsku godinu 2019/2020. (Albanija);
- ▶ preporuke za politike sa Mapom puta za unaprijeđenje kvalitetnog obrazovanja u multietničkim društvima u Bosni i Hercegovini koje su podržala sva ministarstva nadležna za obrazovanje a na osnovu studije procjene, fokus grupa i podrške za sprovođenje mjera za rješavanje etničke segregacije u sistemu formalnog obrazovanja u devet pilot-škola (Bosna i Hercegovina);

Trening i vršnjačka razmjena za 40 članica i članova srpskih pilot škola, Budimpešta, jul 2018. godine

- ▶ izrađen je Program kontinuirane obuke nastavnika (ima za cilj prosvjetne radnike na svim nivoima obrazovanja koji prethode visokom obrazovanju) i spreman je za nacionalni postupak akreditacije (Crna Gora);
- ▶ izrađena je Mapa puta za podsticanje demokratske kulture u školama kako bi se kreatori politike u obrazovanju upoznali i usmjerili na koji način da podstaknu demokratsku kulturu na nivou nastavnog plana i programa, pedagoškog rada, ocjenjivanja, obrazovanja nastavnika, kao i kroz cjelokupan školski pristup (Crna Gora);
- ▶ 200 nastavnika, direktora škola, psihologa i predstavnika lokalne zajednice iz 20 pilot škola obučeno je u oblasti ljudskih prava, vršnjačkog nasilja i nasilja u školama, socijalne inkluzije, i integracije rodne perspektive u obrazovanju. Pored toga, 26. april proglašen je za zvanični Dan diverziteta i inkluzije (Kosovo);
- ▶ Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnologije podržalo je Mapu puta, uključujući i preporuke za politike koje podržavaju demokratsku kulturu u školi i poštovanje različitosti (Kosovo);
- ▶ 26 pilot-škola, 1000 prosvjetnih radnika i preko 10000 pripadnika lokalnih zajednica bilo je uključeno u organizaciju 11. oktobra kao nacionalnog Dana inkluzije. Pored toga, 200 nastavnika je prošlo sertifikovanu obuku o metodama držanja nastave o demokratiji i ljudskim pravima, kao i o metodama nadograđivanja multidisciplinarnog znanja kroz vannastavne aktivnosti (Crna Gora);
- ▶ Okvir kompetencija za demokratsku kulturu Savjeta Evrope u potpunosti je usvojen i integrisan u nastavu i vannastavne aktivnosti u 20 pilot-škola

a preporuke da se rezultati poboljšaju podržalo je Ministarstvo prosvjete. 2150 učenika i 250 nastavnika bilo je uključeno u revidiranje standarda kvaliteta obrazovanja u odnosu na demokratsko obrazovanje (Srbija);

- ▶ pripremljene su smjernice za odgovarajuću zastupljenost nacionalnih manjina u obaveznom nastavnom planu i programu, standardima i udžbenicima za osnovne i srednje škole, na osnovu ekspertize Savjeta Evrope (Srbija);
- ▶ do sada nezabilježena medijska pažnja koja je stigla do najmanje 100 000 građana u svim djelovima Srbije, uključujući i nacionalne manjine s obzirom na to da se izvještaji objavljuju i na jezicima manjina (Srbija);

“Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja izuzetno je, izuzetno zadovoljno rezultatima ovog projekta, tako da razmišljamo o tome kako se može nastaviti.”

Anamarija Viček,
državna sekretarka u Ministarstvu
prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije

Ljudska prava i diskriminacija

Projekti iz ove oblasti bili su usmjereni na pružanje pomoći korisnicima da dodatno usklade svoje politike i prakse sa Konvencijom, i preporukama komesara za ljudska prava i Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije.

Postignuti rezultati

- ▶ unaprijeđen kapacitet Institucije Ombudsmana za ljudska prava za borbu protiv diskriminacije;
- ▶ postignut napredak u postupanju po preporukama Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije kroz ciljanu obuku o sprečavanju diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

“Ovo je bio prvi put da su aktivnosti bile direktno usmjerene na pravnike i naše analitičke vještine doprinijele su kvalitetu brojnih nacrti tekstova koji se odnose na slučajeve diskriminacije.”

**Pravnik iz Institucije Ombudsmana za
ljudska prava iz Bosne i Hercegovine**

Najvažnija dostignuća

- ▶ da bi se spriječila i suzbila diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, uspostavljen je međuresorni tim za praćenje Nacionalnog akcionog plana za lezbejke, gejeve, biseksualce/ke, transrodne i interseksualne (LGBTI) osobe i preko 150 policijskih službenika obučeno je da prepozna i kako da postupi po zločinima iz mržnje prema LGBTI osobama (Albanija);
- ▶ izrađen je vodič „Policijsko postupanje u slučajevima krivičnih djela počinjenih iz mržnje prema LGBTI osobama: Obuka za profesionalno reagovanje policije“ i unijet je u nastavni plan i program za kontinuiranu policijsku obuku Akademije za bezbjednost (Albanija);
- ▶ ojačani su kapaciteti Institucije Ombudsmana za ljudska prava za sprječavanje i suzbijanje diskriminacije. Izrađen je priručnik za borbu protiv diskriminacije i uveden je mehanizam za prikupljanje podataka (Bosna i Hercegovina);
- ▶ dijalog između institucija ombudsmana i 43 javne institucije na centralnom, regionalnom i opštinskom nivou je osnažen i unaprijeđena je saradnja sa pravosuđem u cilju povećanja kvaliteta domaćih presuda (Bosna i Hercegovina);
- ▶ saradnja između institucija ombudsmana, nacionalne Agencije za ravnopravnost polova i centara za ravnopravnost polova Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske je ojačana kako bi se uspješnije suzbijalo rodno zasnovano nasilje (Bosna i Hercegovina).

Jačanje zaštite nacionalnih manjina

Projekti su bili usmjereni na pružanje pomoći u sprovođenju preporuka komesara za ljudska prava, kao i preporuka koje su proistekle iz praćenja sprovođenja Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina (FCNM) i Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima.

Postignuti rezultati

- ▶ unaprijeđeni kapaciteti institucija koje se bave zaštitom pripadnika nacionalnih manjina;
- ▶ unaprijeđeni pravni okviri za zaštitu prava nacionalnih manjina;
- ▶ poboljšan interkulturalni dijalog i institucionalna koordinacija među relevantnim zainteresovanim stranama.

Prvo takmičenje osnovnih škola o nacionalnim manjinama u Bosni i Hercegovini, Prnjavor, februar 2019. godine

“Ovaj projekat je zaista je doprinio boljem položaju nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Bili smo svjedoci jačanja kapaciteta tijela koja predstavljaju i zastupaju manjine, bolje komunikacije između Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i organizacija civilnog društva na terenu, i drukčije perspektive koju su mediji usvojili kada su u pitanju nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini.”

Tihomir Knežiček, član Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine

Najvažnija dostignuća:

- ▶ donijet je Okvirni zakon o zaštiti nacionalnih manjina, kojim je ukinuta razlika između nacionalnih manjina i etnojezičkih zajednica i uvedeno devet nacionalnih manjina i načelo samoidentifikacije (Albanija);
- ▶ Grupa za koordinaciju manjina osnovana je pod okriljem Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice kao prvi formalni forum za poboljšanje dijaloga između manjina i vlasti (Bosna i Hercegovina);
- ▶ malim grantovima je pet lokalnih samouprava (Brčko, Prijedor, Prnjavor, Sarajevo i Tuzla) podržano da podstaknu kulture, jezike, tradicije manjina, kao i njihovo učešće u javnom životu (Bosna i Hercegovina);
- ▶ Zakon o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina izmijenjen je i dopunjen u skladu sa preporukama FCNM-a (Srbija);

- ▶ u toku je izrada smjernica za upotrebu jezika manjina u obrazovanju, upravi i pravosuđu (Srbija);
- ▶ malim grantovima je pet lokalnih samouprava (Bosilegrad, Bujanovac, Medveđa, Sombor i Vranje) podržano da podstaknu jezike manjina u obrazovanju, upravi i pravosudnom sistemu, uključujući promociju jezičkog naslijeđa i identiteta i postavljanje dvojezičnih topografskih znakova (Srbija).

Sprječavanje i suzbijanje trgovine ljudima

Projekti su bili usmjereni na pružanje pomoći u sprovođenju preporuka Grupe eksperata za borbu protiv trgovine ljudima.

Postignuti rezultati:

- ▶ unaprijeđeni su kapaciteti inspekcija rada i ključnih aktera borbe protiv trgovine ljudima za sprječavanje trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije;
- ▶ napredak u povećanju pristupa žrtava trgovine ljudima naknadi štete.

“Ovaj projekat predstavlja pionirski rad u sprječavanju i borbi protiv trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije u Srbiji, s obzirom na to da inspektori rada i tržišni inspektori ranije nisu bili uključeni niti su prethodno prošli obuku na ovu temu”

Mitar Đurašković, nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima (Srbija)

Najvažnija dostignuća:

- ▶ 60% inspektora rada u Srbiji i 90% u Sjevernoj Makedoniji prošlo je obuku o borbi protiv trgovine ljudima;
- ▶ unaprijeđena saradnja ostvarena je među ključnim akterima borbe protiv trgovine ljudima i između mjesta odredišta žrtava i mjesta porijekla žrtava kako bi se bolje zaštitila prava žrtava trgovine ljudima u Sjevernoj Makedoniji i Srbiji;
- ▶ napredak u izradi propisa koji obezbjeđuje pristup državnom fondu za naknadu štete žrtvama krivičnih djela, uključujući i žrtve trgovine ljudima (Sjeverna Makedonija);

Radionica o indikatorima za otkrivanje i preliminarno identifikovanje djece žrtava trgovine ljudima, Skoplje, februar 2019. godine

- ▶ pripadnici pravne profesije i drugi ključni akteri borbe protiv trgovine ljudima bolje razumiju na koji način se žrtvama može obezbijediti pristup naknadi štete (Sjeverna Makedonija i Srbija).

“Profesionalno, učešće u ovom projektu za mene je veoma važno, jer mi je omogućilo da unaprijedim svoje znanje i vještine u oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Sada imam nove pristupe koji će moj rad učiniti efikasnijim”

Fatime Bytyqi, Državna inspekcija rada (Sjeverna Makedonija).

Posjeta delegacije Venecijanske komisije i OSCE/ODIHR Albaniji, Tirana, septembar 2018. godine

Mehanizam za koordinaciju ekspertize

Ad hoc savjeti i ekspertiza pružani su kroz Mehanizam za koordinaciju ekspertize (ECM) po zahtjevima kojima se tražila analiza propisa i slična pomoć. Tijela i odjeljenja Savjeta Evrope pružala su zakonodavnu ekspertizu i savjete o javnim politikama kao odgovor na konkretne zahtjeve u oblastima kao što su: obezbjeđivanje pravde, borba protiv ekonomskog kriminala, borba protiv diskriminacije i zaštita prava ugroženih grupa, i sloboda izražavanja i medija, kao i ustavna pitanja koja spadaju u nadležnost Venecijanske komisije.

Tokom tri godine implementacije ovog mehanizma, primljen je ukupno 21 zahtjev, od čega je 14 upućeno na ekspertizu Venecijanske komisije a 7 drugim subjektima Savjeta Evrope, uključujući Kancelariju specijalnog predstavnika generalnog sekretara za migracije.

Ključni postignuti rezultati su, između ostalog, sljedeći:

- ▶ Na svojoj plenarnoj sjednici održanoj 14. i 15. oktobra 2016. godine, Venecijanska komisija je usvojila amicus curiae mišljenje o Zakonu o postupanju sa imovinom i finalizaciji procesa nadoknade imovine (Albanija).

- ▶ Na svojoj plenarnoj sjednici održanoj 14. i 15. oktobra 2016. godine, Venecijanska komisija je usvojila *amicus curiae* mišljenje o načinu izbora za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, na zahtjev Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.
- ▶ Na svojoj plenarnoj sjednici održanoj 9. i 10. decembra 2016. godine, Venecijanska komisija je na zahtjev Ustavnog suda Albanije usvojila *amicus curiae* mišljenje o zakonu o prelaznoj re-evaluaciji (ili „provjeri“) sudija i tužilaca u Albaniji.
- ▶ Na zahtjev Državne izborne komisije Sjeverne Makedonije, u martu 2017. godine jedan ekspert Venecijanske komisije upućen je da pruži pomoć prilikom sprovođenja lokalnih izbora.
- ▶ U Crnoj Gori, Zakon o strancima je donijet u skladu sa preporukama koje je dala Kancelarija specijalnog predstavnika generalnog sekretara za pitanja migracija Savjeta Evrope, što predstavlja pozitivan napredak u ukupnoj zaštiti prava migranata u Crnoj Gori.
- ▶ Na svojoj plenarnoj sjednici održanoj 16. i 17. marta 2018. godine, Venecijanska komisija je usvojila Mišljenje o Nacrtu zakona o sprječavanju i zaštiti od diskriminacije u Sjevernoj Makedoniji.
- ▶ Pravna ekspertiza i savjeti o javnim politikama pruženi su ključnim pravosudnim institucijama u Sjevernoj Makedoniji, uključujući Sudski savjet, Savjet tužilaca i Vrhovni sud kako bi se unaprijedili tekući reformski procesi u oblasti pravosuđa.
- ▶ Nakon pomoći pružene u postupku izrade amandmana na odredbe Ustava Srbije o pravosuđu, Venecijanska komisija usvojila je mišljenje o predloženim amandmanima na plenarnoj sjednici Venecijanske komisije održanoj 22. i 23. juna 2018. godine.
- ▶ Mišljenje Venecijanske komisije o izmjenama Zakona o Sudskom savjetu i sudijama u Crnoj Gori, koje su se odnosile na imenovanje članova Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika, usvojeno je na plenarnoj sjednici Venecijanske komisije održanoj 22. i 23. juna 2018. godine, kao hitan odgovor na rizik od totalne paralize pravosudne grane vlasti u Crnoj Gori.
- ▶ Mišljenje Venecijanske komisije o Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih partija na Kosovu usvojeno je na plenarnoj sjednici Venecijanske komisije održanoj 22. i 23. juna 2018. godine.
- ▶ Vlasti u Crnoj Gori preduzele su korake u pravcu unapređenja zakonodavstva o medijima. Izrada tri nova zakona koja uređuju medije podržana je kroz Mehanizam za koordinaciju ekspertize. Trenutna verzija nacrta zakona čini se da odražava mnoge preporuke Savjeta Evrope.

- ▶ Na svojoj plenarnoj sjednici održanoj 15. i 16. marta 2019. godine, Venecijanska komisija je usvojila pravno mišljenje o izmjenama Zakona o sudovima koje je pripremila Ministarstvo pravde Sjeverne Makedonije. Nakon mišljenja Venecijanske komisije, Sjeverna Makedonija je donijela izmijenjeni Zakon o Sudskom savjetu. Glavni razlozi za zabrinutost iznijeti u mišljenju uzeti su u obzir u zakonu koji je proglašen u maju 2019. godine.

